

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-603/19 – 1

Predmet C-603/19

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

9. kolovoza 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Špecializovaný trestný súd (Slovačka)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

24. srpnja 2019.

Tužiteljstvo:

Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

Optuženici:

TG i UF

[omissis]

[broj predmeta]

RJEŠENJE

Špecializovaný trestný súd (Specijalizirani kazneni sud, Slovačka, u daljnem tekstu: Specijalizirani kazneni sud) u Pezinoku [omissis] [sastav suda] odlučio je na sjednici zatvorenoj za javnost od 24. srpnja 2019., u kaznenom postupku protiv TG-a i njegova pomagača, zbog kaznenog djela subvencijske prijevare iz članka 20. stavka 1., članka 225. stavka 1. i članka 225. stavka 6. točke a) Zákona č. 300/2005, Trestný zákon (Zakon br. 300/2005, Kazneni zakonik), te drugoga,

kako slijedi:

U skladu s člankom 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, potpisanog u Rimu 25. ožujka 1957., u verziji koja proizlazi iz Ugovora iz Lisabona od 13. prosinca 2007., ovaj sud traži od Suda Europske unije u okviru primjene članka 290. stavka 1. zbog razloga navedenih u članku 283. stavku 1. i članku 244. stavku 4. Zakona č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok (Zakon br. 301/2005, Zakonik o kaznenom postupku), donošenje prethodne odluke o sljedećim prethodnim pitanjima:

1. Je li Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela (poglavito pravo na aktivno sudjelovanje i pravo na naknadu štete u kaznenom postupku), koja po svojoj prirodi pripadaju samo fizičkim osobama kao čuvstvena bićima, primjenjiva i pravne osobe i državu odnosno državna tijela ako im se odredbama nacionalnog prava priznaje položaj oštećene osobe u kaznenom postupku?
2. Jesu li u skladu s člancima 17. i 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima¹, člankom 325. Ugovora o funkcioniranju Europske unije te člankom 38. stavkom 1. točkom (h) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1260/99 od 21. lipnja 1999. u vezi s Uredbom Komisije (EZ) br. 1681/94 od 11. srpnja 1994., zakonodavstvo i praksa odlučivanja² prema kojima država ne može sudjelovati u kaznenom postupku radi naknade štete koja joj je nanesena prijevremenim postupanjem okrivljenika³ i čija je posljedica pronevjera sredstava iz proračuna Europske unije, niti može u skladu s člankom 256. stavkom 3. Zakonika o kaznenom postupku osporavati rješenje kojim sud odluči da državi, odnosno upravnom tijelu koje ju zastupa, ne dopušta da na glavnoj raspravi kao oštećena osoba traži naknadu štete, a ne postoji druga vrsta postupka u kojem može ostvariti svoje pravo u odnosu na optuženika, zbog čega joj se ni ne može jamčiti njezino pravo na naknadu štete iz imovine i imovinskih prava optuženika u skladu s člankom 50. Zakonika o kaznenom postupku, pa je to pravo *de facto* neostvarivo?
3. Treba li se pojam „isti poduzetnik” iz članka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 994/98 od 7. svibnja 1998. u vezi s člankom 2. stavkom 2. Uredbe Komisije (EZ) br. 69/2001 od 12. siječnja 2001. tumačiti isključivo formalno, na način da je potrebno i dostatno utvrditi imaju li dotična

¹ „Protection of the EU Charter for Private Legal Entities and Public Authorities. The Personal Scope of Fundamental Rights within Europe Compared”, u *Utrecht Law Review*, br. 1/15, dostupno na internetu: <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.490/>.

² Mišljenje Kaznenog odjela Vrhovnog suda Slovačke Republike od 29. studenoga 2017. [*omissis*] [broj predmeta]

³ Nakon što se odredi glavna rasprava, osumnjičenik (okrivljenik) postaje optuženik.

društva samostalnu pravnu osobnost u skladu s nacionalnim pravnim poretkom, tako da se svakom od tih društava može dodijeliti državna potpora u iznosu do najviše 100 000 eura, ili je odlučujući kriterij faktični način funkcioniranja i vođenja tih društava, koja su u vlasništvu istih osoba te kroz njih međusobno povezane, kao sustav društava kćeri kojima upravlja matično društvo, čak i kad svako od njih ima vlastitu pravnu osobnost u skladu s nacionalnim pravom, tako da se treba smatrati da čine „istog poduzetnika”, pa kao jedinstvena cjelina mogu samo jednom primiti državnu potporu u iznosu do 100 000 eura?

4. Obuhvaća li za potrebe Konvencije o zaštiti finansijskih interesa Europskih zajednica⁴ od 26. srpnja 1995. pojam „šteta” [koju treba naknaditi] isključivo dio nepropisno stečenih sredstava koji je izravno povezan s prijevornim postupanjem ili obuhvaća također stvarno nastale troškove koji su vjerno dokumentirani i korištenje potpore, ako iz dokaza proizlazi da su bili nužni za prikrivanje i odgađanje otkrivanja prijevornog postupanja te dobivanje cjelokupnog iznosa dodijeljene državne potpore?

[omissis] [prekid postupka pred sudom koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku]

Obrazloženje

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku uputio je Specijalizirani kazneni sud, koji je prvostupanjski sud. Njegova nadležnost odnosi se na najteža kaznena djela⁵, uključujući ugrožavanje finansijskih interesa Europske unije iz članka 261. Kaznenog zakonika. O žalbama odlučuje Najvyšší súd Slovenskej republiky (Vrhovni sud Slovačke Republike) kao žalbeni sud.
- 2 Sud je na glavnoj raspravi od 30. travnja 2019. obavijestio stranke da Sudu Europske unije želi uputiti prethodna pitanja, zajedno s razlozima navedenima u zahtjevu za prethodnu odluku, te je pozvao stranke da o tome zauzmu stav i da podnesu svoja očitovanja.
- 3 Zahtjev za prethodnu odluku podnosi se zbog (ponovljene)⁶ neujednačenosti odluka sudova Slovačke Republike te zbog toga što je Specijalizirani kazneni sud

⁴ Direktiva (EU) 2017/1371 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2017. o suzbijanju prijevora počinjenih protiv finansijskih interesa Unije kaznenopravnim sredstvima (SL 2017., L 198, str. 29.)

⁵ Članak 83. Ugovora o funkcioniranju Europske unije

⁶ Točka 1. mišljenja nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu C-73/16 i prethodno pitanje Specijaliziranog kaznenog suda u predmetu C-709/18, UL i VM

odbio mišljenje Kaznenog odjela Vrhovnog suda Slovačke Republike, koje je za Specijalizirani kazneni sud zapravo obvezujuće⁷.

- 4 Odluka o prethodnim pitanjima nužna je kako bi se ocijenio stupanj krivnje optuženikâ i opseg kaznenog djela u slučaju osuđujuće presude te kako bi se sudu omogućilo da odluči o položaju oštećenih osoba u kaznenom postupku i zahtjevima za naknadu štete.

I. Predmet postupka i činjenične okolnosti

- 5 Optuženicima TG-u i UF-u sudi se pred Specijaliziranim kaznenim sudom na temelju optužnice državnog odvjetnika Úrada špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (Ureda posebnog državnog odvjetnika pri Državnom odvjetništvu Slovačke Republike) od 7. siječnja 2015. zbog teškog kaznenog djela subvencijske prijevare iz članka 225. stavka 1. i članka 225. stavka 6. točke a) Kaznenog zakonika te kaznenog djela ugrožavanja financijskih interesa Europske unije iz članka 261. stavka 1. i članka 261. stavka 4. točke a) Kaznenog zakonika, koja su kao trajna kaznena djela počinjena u stjecaju.
- 6 Optužba izlaže činjenice kako slijedi:
- 7 Ústredie práce sociálných vecí a rodiny (Središnji ured za rad, socijalna pitanja i obitelj) objavio je 10. studenoga 2005. poziv na podnošenje ponuda br. 1/2005, a 20. veljače 2006. poziv na podnošenje ponuda br. 1/2006 za dodjelu bespovratne paušalne potpore iz državnog proračuna u okviru sustava *de minimis* potpora za stvaranje novih radnih mjesta kod mikropoduzetnika te za stvaranje novih radnih mjesta za osobe s invaliditetom u zaštićenim radionicama i na zaštićenim radnim mjestima (u daljnjem tekstu: potpora). 75 % iznosa potpore na temelju poziva na podnošenje ponuda br. 1/2006 financirano je sredstvima Europskog socijalnog fonda.
- 8 Potpora na temelju poziva na podnošenje ponuda br. 1/2005 isplaćena je kao jednokratna potpora, dok je potpora isplaćena na temelju poziva za podnošenje ponuda br. 1/2006 dodijeljena u obliku povrata dokumentiranih troškova.
- 9 Potpora se dodjeljivala za troškove povezane sa stvaranjem novog radnog mjesta (troškovi plaća te doprinosi za socijalno i zdravstveno osiguranje) i dodatne troškove (materijal i tehnička oprema za radno mjesto) za prvih 12 mjeseci. Korisnik potpore bio je dužan očuvati radno mjesto tijekom razdoblja od najmanje tri godine.

⁷ U skladu s člankom 21. stavkom 3. točkom a) Zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch (Zakon br. 757/2004 o sudovima), odjel Vrhovnog suda donosi jedinstveno mišljenje o tumačenju zakona i drugih pravnih pravila koja su obvezujuća *erga omnes* u slučaju neusklađenosti tumačenja u konačnim odlukama velikih vijeća odjela. U skladu s člankom 2. stavkom 15. Poslovnika Vrhovnog suda, objavljenog u Zbirci zakona pod br. 200/2016, sudovi temelje svoje odluke na donesenom mišljenju.

- 10 Optuženici su u razdoblju od svibnja do prosinca 2005. osnovali „mrežu” šest društava, a nakon toga su u ožujku 2006. osnovali još devet društava sa sjedištima u različitim gradovima, sjedištima okruga, pod nazivom koji sadržava pojam „Infoservis” i ime grada u čijem je okrugu pojedino društvo imalo sjedište⁸. Osim tih društava osnovali su u siječnju i ožujku još četiri društva s različitim nazivima. U svim se slučajevima radilo o društvima s ograničenom odgovornošću.
- 11 Optuženici su u tim društvima djelovali kao članovi i direktori.
- 12 Međutim, predmet optužbe isključivo su ona društava koja su stvarno primila potporu (ukupno 10 društava).
- 13 U slučaju devet društava osnovanih u ožujku 2006., potpora nije dodijeljena zbog toga što im nisu odobreni zahtjevi zbog sumnje na prijevarno postupanje ili zbog toga što je odobrena samo u pogledu ograničenog broja zaposlenika u odnosu na [one navedene] u zahtjevima optuženikâ. Nakon toga ta trgovačka društva nisu obavljala nijednu drugu poslovnu djelatnost te su tijekom 2007. bila prenesena na treće osobe.
- 14 Optuženici su zatražili ukupan iznos od 1636917,91 eura. Okružni uredi za rad, socijalna pitanja i obitelj ugovorili su ukupan iznos od 750 613,79 eura. Faktički je isplaćena potpora u ukupnom iznosu od 654 588,34 eura, od čega 279 272,18 eura iz proračuna Europske unije, a 375 316,20 eura iz državnog proračuna Slovačke Republike.
- 15 U svakom pojedinačnom društvu ukupno se zaposlilo 107 (sto sedam) osoba s invaliditetom, ali njihov rad nije bio povezan s ciljevima navedenima u zahtjevima za potporu. Sva su društva prema vještačenju koje je proveo ovlašteni revizor zabilježila gubitak. Aktivnosti zaposlenika bile su samo formalne i bez stvarnog gospodarskog sadržaja. Međutim, sve plaće, doprinosi za zdravstveno osiguranje i doprinosi za socijalno osiguranje redovito su plaćani svim zaposlenicima.
- 16 Tehničku opremu i materijal svakom je pojedinom društvu pružalo, među ostalim, društvo RAMADA Slovakia s.r.o., koje međutim nije obavljalo nikakvu stvarnu djelatnost. Njegovi jedini prihodi bila su plaćanja društva „Infoservis”. Iz izvoda iz računa društva ne proizlaze nikakva plaćanja za operativne troškove, robu ili usluge. Prenesena sredstva naknadno su s računâ društva podignuta u gotovini.
- 17 Ostali fakturirani troškovi uključivali su plaćanja za zakup prostora, internet, energiju, vodu, telefonsku liniju i druge nužne operativne troškove koji su na odgovarajući način dokumentirani i dokazani.

⁸ Infoservis Košice, s. r. o., Infoservis Prešov, s. r. o., Infoservis Vranov, s. r. o., Infoservis Michalovce, s. r. o., Infoservis Trebišov, s. r. o., Infoservis Poprad, s. r. o., Infoservis Bardejov, s. r. o., Infoservis Humenné, s. r. o., Infoservis Lučenec, s. r. o., Infoservis Rožňava, s. r. o., Infoservis Spišská Nová Ves, s. r. o., Infoservis Martin, s. r. o., Infoservis Žilina, s. r. o., Infoservis Banská Bystrica, s. r. o. i Infoservis Zvolen, s. r. o.

- 18 Optuženici u postupku traže da se iznos štete u odnosu na onaj naveden u optužnici smanji za nastale troškove te, posljedično, zahtijevaju da se kazneno djelo prekvalificira u lakši oblik.
- 19 Optuženici su društvima upravljali centralizirano iz sjedišta društva „Infoservis” osnovanog u Košicama, gdje imaju uobičajeno boravište. U svakom od tih društava optuženici su imenovali jednog od zaposlenika na mjesto rukovoditelja. Optuženici su već u svojim zahtjevima [za potporu] izjavili da namjeravaju osnovati „Infoservis” u svim sjedištima okruga Slovačke Republike. Slovačka Republika ima 79 okruga.
- 20 Predmet poslovanja „Infoservis” trebao je biti stvaranje baza podataka gospodarskih subjekata koji posluju u određenom okrugu po uzoru na trivago.com i posredovanje informacijama za buduće klijente pomoću besplatne informativne linije.
- 21 Nakon što je 20. travnja 2007. isteklo razdoblje isplate potpore, optuženici su svoje udjele u svim društvima prenijeli društvu AZ-Dendy, s.r.o. sa sjedištem u Češkoj Republici, čiji je direktor bio češki državljanin za kojeg se smatralo da je fiktivni direktor⁹. Društva potom nisu više čak ni formalno obavljala nikakve aktivnosti. Odmah nakon toga raskinuti su radni odnosi sa svim zaposlenicima.
- 22 Oštećene osobe – nadležni okružni uredi za rad, socijalna pitanja i obitelj – uredno su i pravodobno tijekom stadija istrage zatražili od optuženika naknadu štete u visini stvarno isplaćene potpore.
- 23 Roba za koju su optuženici tijekom razdoblja isplate potpore naveli da je kupljena više nije pronađena u poslovnim prostorima društava. Društva su po službenoj dužnosti izbrisana iz registra trgovačkih društava.

II. Nacionalno zakonodavstvo

- 24 U skladu s člankom 124. stavkom 1. Kaznenog zakonika, pojam šteta znači šteta na imovini ili stvarno smanjenje imovine odnosno šteta na pravima oštećene strane ili bilo koja druga šteta koja je uzročno-posljedično povezana s kaznenim djelom, neovisno o tome radi li se o šteti na stvarima ili pravima. Za potrebe istog zakona šteta znači i ostvarenje koristi nastale kao posljedica kaznenog djela.
- 25 Zakonik o kaznenom postupku

⁹ Osoba koja se predstavlja kao član i/ili direktor druge osobe i slijedi njezine upute radi prikrivanja identiteta stvarnog vlasnika.

U kaznenom pravu Slovačke Republike razlikuju se žrtva kaznenog djela¹⁰ i osoba oštećena kaznenim djelom.

U skladu s člankom 46. stavcima 1., 3. i 4., oštećena osoba je osoba kojoj je kazneno djelo prouzročilo imovinsku štetu. Takva osoba ima pravo tražiti naknadu štete, podnijeti prijedloge za prikupljanje dokaza ili njihovu dopunu, podnijeti dokaze, obavljati uvid u spise i proučavati ih, sudjelovati na glavnoj raspravi [i] očitovati se o izvođenju dokaza, iznijeti svoje zaključke, koristiti pravna sredstva u mjeri utvrđenoj [istim Zakonikom o kaznenom postupku] te informirati se o stanju kaznenog postupka. Oštećena osoba, koja na temelju zakona ima u odnosu na optuženika pravo na naknadu štete koja mu je prouzročena kaznenim djelom, također ima pravo predložiti sudu da optuženiku osuđujućom presudom naloži naknađivanje štete; taj zahtjev oštećena osoba treba podnijeti najkasnije do završetka istražnog postupka. Iz zahtjeva treba jasno proizlaziti zašto se i u kojoj mjeri ostvaruje pravo na naknadu štete. Nije moguće podnijeti zahtjev ako je o tom pravu već donesena odluka u građanskom ili drugom odgovarajućem postupku.

U skladu s člankom 50. stavkom 1., ako postoji osnovani strah da će biti ugroženo ili otežano ostvarenje prava oštećene osobe na naknadu štete prouzročene kaznenim djelom biti ometano ili složeno, to se pravo može osigurati do vjerojatnog iznosa štete.

U skladu s člankom 256. stavkom 3., ako prava oštećene osobe koristi osoba koja to pravo očigledno nema, sud će rješenjem odrediti da toj osobi nije dopušteno da na glavnoj raspravi traži naknadu štete. Tom se odlukom ne isključuje zahtjev za naknadu štete pred nadležnim tijelom. Protiv tog rješenja nije dopuštena žalba.

U skladu s člankom 287. stavkom 1., ako osudi optuženika zbog kaznenog djela kojim je on drugoj osobi prouzročio štetu, sud će mu u pravilu presudom također naložiti da naknadi štetu oštećenoj osobi ako je to pravo ostvareno pravilno i pravodobno. Sud će optuženiku uvijek nametnuti obvezu da naknadi neplaćenu štetu ili dio štete koji nije plaćen, ako je njezin iznos obuhvaćen opisom djela u izreci presude kojom se optuženik proglašava krivim.

U skladu s člankom 307. stavkom 1. točkom c), oštećena osoba može podnijeti žalbu isključivo zbog nepravilnosti [djel]a izreke presude o naknadi štete.

- 26 U skladu sa Zákonom č. 513/1991 Z.z., Obchodný zákonník (Zakon br. 513/1991, Trgovački zakonik), društvo s ograničenom odgovornošću jest pravna osoba s vlastitom pravnom osobnošću, različitom od one njegovih direktora i članova¹¹.

¹⁰ Definicija odgovara članku 2. stavku 1. točki (a) Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela, [te je sadržana u] članku 2. točki b) Zakona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov (Zakon br. 274/2017 o žrtvama kaznenih djela).

¹¹ Presuda Suda u predmetu Orsi (C-217/15 i C-350/15) od 5. travnja 2017. te presude ESLJP-a u predmetu Pirttimäki protiv Finske od 20. svibnja 2014., br. 35232/11 i, u smislu nedopuštenosti,

Društvo odgovara svojom cjelokupnom imovinom za svaku povredu svojih obveza. Član društva odgovara za obveze društva do iznosa svojeg neplaćenog udjela upisanog u registar trgovačkih društava.

- 27 U skladu s člankom 18. stavcima 2. i 3. Zákona č. 231/1999 Z.z. o štátnej pomoci (Zakon br. 231/1999 o državnoj potpori)¹², državna potpora dodjeljuje se na temelju ugovora, osim ako je riječ o državnoj potpori koja je neizravno pružena; ako je državna potpora isplaćena iz sredstava državnog proračuna, proračuna općine ili [posebnog] fonda u državne svrhe, smatra se da neispunjenje uvjeta pod kojima je državna potpora bila isplaćena predstavlja povredu proračunskih propisa.
- 28 U skladu s člankom 31. Zákona č. 523/2007 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy (Zakon br. 523/2007 o proračunskim pravilima javne uprave), pravna ili fizička osoba koja je prekršila financijske propise dužna je vratiti sredstva u proračun iz kojeg su ona dodijeljena ili pozajmljena, i to u iznosu povrede financijskih propisa te je također dužna platiti kaznu. [Općenito] se za povredu financijskog propisa izriče plaćanje iznosa na koji se odnosi financijska povreda, periodični penal i novčana kazna. Njihovo izricanje i izvršavanje uređeni su općim pravilima o upravnom postupku.

III. Praksa odlučivanja¹³

- 29 Mišljenje Kaznenog odjela Vrhovnog suda Slovačke Republike od 29. studenoga 2017. [omissis] [broj predmeta] (u daljnjem tekstu: Mišljenje br. Tpj 39-60/2017)¹⁴.

A/I. Imovinska prava države na temelju pravila o pojedinačnim porezima u njezinoj nadležnosti, o kojima ponajprije odlučuje nadležno upravno tijelo u

u predmetu Veselá i Loyka protiv Slovačke Republike od 13. prosinca 2005., br. 58411/00, i druge presude

¹² Predmetna odredba trenutačno odgovara članku 26. i sljedećim Zákona č. 528/2008 Z.z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva účinný (Zakon br. 528/2008 o pomoći i potpori iz fondova Europske zajednice, koji je na snazi od 1. siječnja 2009.

¹³ Navedene odluke izmijenjene su radi jasnoće uz istodobno očuvanje njihova osnovnog sadržaja; pri opisivanju prakse odlučivanja ovaj sud izražava potrebu ukazivanja na strukturni problem s obzirom na mišljenje nezavisnog odvjetnika Michala Bobeka u predmetu C-310/16.

¹⁴ Mišljenje je doneseno u kaznenom predmetu zbog trajnog kaznenog djela utaje poreza i neosnovanog zahtjeva za povrat poreza na dodanu vrijednost (porezna prijevarena) u ukupnom iznosu od oko 58 171 046,79 eura. Iz zaključaka Mišljenja br. [Tpj 39-60/2017] proizlazi da se ono univerzalno primjenjuje na sve slučajeve u kojima iznos štete ima pravnu osnovu u pravilima upravnog prava – porezi, PDV, carina, državna potpora, dodjeljivanje bespovratnih financijskih sredstava, subvencije u poljoprivredi, kaznena djela protiv okoliša i drugo. Trenutačno je na državnom području Slovačke Republike u tijeku više kaznenih postupaka zbog kaznenih djela porezne prijevare, utaje poreza i carina te ugrožavanja financijskih interesa Europske unije koja se odnose na desetke milijuna eura.

skladu s postupkom utvrdenim Poreznim zakonikom, uključujući pravo koje proizlazi iz zahtjeva za povrat koji je obveznik odbitka poreza na dodanu vrijednost ili povrata carine neosnovano podnio, upravne su prirode, a odluke o njima podliježu ispitivanju upravnog suda u skladu sa Zakonikom o upravnom postupku. Upravo s obzirom na tu prirodu, imovinsko pravo države na naknadu štete ne može se ostvariti u okviru kaznenog postupka – u takozvanom akcesornom postupku. O naknadi imovinske štete koju je pretrpjela država ne odlučuje ni građanski sud s obzirom na to da priznavanje odnosnog prava nije u nadležnosti sudova. Stoga ne postoji preklapanje odnosno sukob nadležnosti između tijela (upravno tijelo i sud), a osobito ne dupliciranje odluka o istom pravu.

U pogledu zaključka koji proizlazi iz prethodnih točaka, ništa ne mijenja činjenica da u slučaju poreznog kaznenog djela koje je predmet kaznenog postupka, predmetno imovinsko pravo (s materijalnom poreznopravnom osnovom) kvantitativno odgovara iznosu štete u trenutku počinjenja kaznenog djela (odnosno ispunjenja konstitutivnog elementa obilježja poreznih kaznenih djela). Slično tomu, za akcesoran postupak nije relevantno je li poreznopravni zahtjev usmjeren protiv pravne osobe, dok je osumnjičenik za porezno kazneno djelo koje je činjenično povezano, samo fizička osoba čije je postupanje dovelo do počinjenja kaznenog djela; osnova zahtjeva za naknadu štete protiv takvog počinitelja nije dvojaka.

Unatoč tomu što je nemoguće ostvarivati imovinski poreznopravni zahtjev u akcesornom postupku, Slovačka Republika, koju zastupa nadležno tijelo, jest oštećena strana u kaznenom postupku zbog poreznog kaznenog djela i uživa druga prava u skladu sa Zakonikom o kaznenom postupku.

II. Ako se na glavnoj raspravi u kaznenom postupku ističe imovinski poreznopravni zahtjev (kao što je zahtjev za naknadu štete protiv osumnjičene fizičke ili pravne osobe), sud rješenjem neće dopustiti oštećenoj osobi da na glavnoj raspravi ograniči zahtjev za ostvarivanje prava na naknadu štete. Oštećena osoba zadržava položaj stranke u pogledu ostalih njezinih postupovnih prava. To vrijedi čak i ako je u poreznom postupku o tom zahtjevu već donesena konačna odluka jer se prepreka koju predstavlja *res judicata* odnosi isključivo na pravo na naknadu štete, o kojem je odlučeno, a ne na određeno drugo pravo.

B/I. Pravna razmatranja iz točaka I. i II. dijela A primjenjuju se *mutatis mutandis* i na svako drugo imovinsko pravo na kojem se, s obzirom na njezinu materijalnu osnovu (to jest s obzirom na pravnu odredbu kojom se uređuje to pravo), ne temelji zahtjev za naknadu štete, uključujući neimovinsku štetu. Stoga se s obzirom na prirodu tog prava ne radi o konstitutivnom elementu kaznenog djela, iako novčana kvantifikacija štete u konačnici može biti identična.

II. Konstitutivni element kod kaznenog djela povrede zaštite flore i faune iz članka 305. Kaznenog zakonika odgovara pravnoj definiciji štete i u pogledu novčane kvantifikacije i u pogledu društvene vrijednosti u skladu sa Zakonom o

zaštiti prirode. Međutim, odluka o zahtjevu za materijalnu naknadu štete (općini) zbog neovlaštene sječe stabla, uključujući utvrđivanje društvene vrijednosti stabla, u nadležnosti je tijela za zaštitu prirode, koje je u tom slučaju okružno tijelo ili općina. Stoga se radi o zahtjevu upravne prirode koji nije u nadležnosti sudova te se ne može ostvarivati u akcesornom postupku u smislu Zakonika o kaznenom postupku. Taj se zaključak primjenjuje neovisno o tome što će oštećena osoba biti općina na čijem je području počinjena neovlaštena sječa; on vrijedi i za Slovačku Republiku, koju zastupa nadležni okružni ured, ako se okružni ured pojavljuje kao oštećena osoba u kaznenom postupku.

30 Rješenje Velikog vijeća Kaznenog odjela Vrhovnog suda Češke Republike, objavljeno u Zbirci odluka pod brojem R 39/2014¹⁵

Potraživanje države na temelju utajenog (neplaćenog) poreza odnosi se na pravo na naknadu štete koje, međutim, nadležno porezno tijelo ne može ostvarivati u kaznenom postupku protiv poreznog obveznika. Stoga je nužno da sud na početku glavne rasprave rješenjem odluči da oštećena osoba ne može ostvarivati to pravo na naknadu štete u kaznenom (akcesornom) postupku. U presudi nakon toga sud više ne odlučuje o ostvarivanju tog prava.

Ostvarivanje prava na naknadu štete u kaznenom (akcesornom) postupku može se uzeti u obzir isključivo ako iz prikupljenih dokaza proizlazi da je okrivljenik, kao osoba koja djeluje u ime pravne osobe, utajio porez na dobit (ili drugi porez) te pravne osobe protiv koje je porezna uprava donijela porezno rješenje za izračun stvarnog poreza na njezin teret, ali je jasno da se to porezno rješenje ne može izvršiti jer pravna osoba nema imovinu koja se može opteretiti. Ako je riječ o dioničkom društvu ili društvu s ograničenom odgovornošću, a okrivljenik je član upravnog tijela, valja razriješiti pitanje postoji li u tom slučaju njegova jamstvena obveza na temelju koje se od njega u akcesornom postupku može zahtijevati da naknadi prouzročenu štetu ili da vrati ono što je neosnovano stekao kaznenim djelom. Ostvarivanje prava na naknadu štete također bi se moglo uzeti u obzir ako bi se moglo zaključiti da je okrivljenik odgovoran ne toliko kao osoba odgovorna za plaćanje, osobito utajenog (ili neplaćenog) poreza, nego kao počinitelj kaznenog djela za štetu prouzročenu tim kaznenim djelom ili za stjecanja bez osnove na temelju tog kaznenog djela.

31 Pozivajući se na Mišljenje br. Tpj 39-60/2017 u svojoj kasnijoj praksi odlučivanja, Vrhovni sud Slovačke Republike¹⁶ ukinuo je izreke presuda Specijaliziranog

¹⁵ S obzirom na prethodni zajednički pravni razvoj i bliskost dvaju zakonodavstava, ovaj sud upućuje i na češku praksu odlučivanja. Prema ustaljenoj praksi odlučivanja Vrhovnog suda Čehoslovačke Socijalističke Republike, zahtjev države za naplatu poreza nije pravo na naknadu štete prouzročene kaznenim djelom utaje poreza, nego pravo koje izravno proizlazi iz zakona. Stoga se ne radi o pravu koje bi nadležna porezna uprava mogla ostvarivati u akcesornom postupku.

¹⁶ Presude Vrhovnog suda Slovačke Republike od 15. veljače 2018. [*omissis*] [broj predmeta], od 23. siječnja 2019. [*omissis*] [broj predmeta], od 20. ožujka 2019. [*omissis*] [broj predmeta], koje

kaznenog suda kojima je prvostupanjski sud naložio optuženiku da naknadi štetu u iznosu prijevorno primljene potpore, bespovratnih sredstava ili druge financijske pomoći iz državnog proračuna ili iz proračuna Europske unije, navodeći da nije riječ o naknadi štete koja se može ostvarivati u kaznenom postupku, nego o posebnom javnom pravu na povrat bespovratne financijske potpore, čiji su sadržaj i opseg uređeni relevantnim upravnim pravilima, s naknadnom mogućnošću da ga ispita upravni sud.

- 32 U prethodnim odlukama sudovi su uvijek naložili optuženiku da naknadi štetu prouzročenu prijevornim dobivanjem subvencije ili državne potpore u mjeri u kojoj je dokazano njegovo prijevorno postupanje.
- 33 Prethodno navedeno mišljenje dovelo je u praksi do toga da zastupnik države, kao oštećene strane, ne zahtijeva naknadu štete u poreznim kaznenim postupcima obrazlažući da to nije moguće. U određenim slučajevima istražna tijela ni ne saslušavaju državnog odvjetnika kao oštećenu stranu u istražnom postupku, čime se onemogućuje pravilno i pravodobno podnošenje zahtjeva za naknadu štete¹⁷.
- 34 Isti razvoj može se predvidjeti i u pogledu progona subvencijskih prijevora i kaznenih djela ugrožavanja financijskih interesa Europske unije.

IV. Sudska praksa Europske unije

- 35 Presude Suda u predmetu Taricco od 8. rujna 2015., C-105/14, s obzirom na presude u predmetima [A. S.] i M. B. od 5. prosinca 2017., C-42/17 te Dzivev i dr. od 17. siječnja 2019., C-310/16, i druge presude.
- 36 Presude Suda u spojenim predmetima Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening i dr. od 13. ožujka 2008., C-383/06 i C-385/06 te u predmetu Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre od 21. prosinca 2011., C-465/10.

V. Mišljenje Specijaliziranog kaznenog suda

- 37 Pravne osobe, uglavnom društva s ograničenom odgovornošću, kojima se počinitelji služe za počinjenje kaznenih djela i koje su korisnici potpore, ostaju u svim slučajevima gotovo bez imovine. Iznos dodijeljene potpore stoga se ne može naplatiti od njih.

su donesene u drugim kaznenim predmetima različitim od onog na koji se odnosi ovaj zahtjev za prethodnu odluku

¹⁷ Rješenje Specijaliziranog kaznenog suda od 30. studenoga 2016. [omissis] [broj predmeta] u predmetu u vezi s utajom i prekomjernim odbitkom poreza na dodanu vrijednost u ukupnom iznosu od 7 459 853,45 eura, kojim je odbijena optužnica, a spis je vraćen državnom odvjetniku zbog ozbiljnog kršenja pravâ oštećene osobe.

- 38 U upravnom postupku nadležno nacionalno tijelo može nametnuti obvezu povrata nepropisno isplaćene potpore isključivo korisniku potpore, odnosno pravnoj osobi, a ne njezinom članu ili direktoru te ni u kojem slučaju trećoj osobi, koja je često u pozadini cjelokupne kriminalne aktivnosti.
- 39 Pravno također nije moguće pozvati se na mogućnost izricanja kazne oduzimanja imovine u skladu s člankom 58. Kaznenog zakonika. Ako država nema potraživanje koje se može prijaviti u stečajnom postupku¹⁸, njezino se potraživanje može namiriti izricanjem kazne oduzimanja imovine tek nakon namirenja svih potraživanja prema stečajnoj masi i stečajnom dužniku¹⁹. U svim slučajevima s kojima je upoznat ovaj sud imovina osuđenika nije bila dostatna ni za plaćanje potonjih potraživanja, a kamoli za namirenje [dodatnih] zahtjeva države.
- 40 Ključni kriterij prilikom odlučivanja o pravu na naknadu štete trebala bi biti priroda subjekata te odnosi odgovornosti između države kao oštećene osobe i zakonito osuđenog počinitelja kaznenog djela koji proizlaze iz nezakonitog postupanja počinitelja, neovisno o materijalnopravnoj osnovi.
- 41 Odluka suda kojom se oštećenoj osobi ne dopušta da na glavnoj raspravi ostvaruje pravo na naknadu štete mora podlijevati sudskom nadzoru višeg suda. Riječ je o pitanju od temeljne važnosti za pravilno i pravovremeno ostvarivanje prava oštećene osobe u kaznenom postupku. U predmetnom slučaju radi se o pravu na pravovremen retroaktivni povrat potpore. Sudski nadzor odluke u okviru ustavne tužbe ne može se smatrati dovoljnim.
- 42 U kaznenim postupcima potrebno je poštovati prava i legitimne interese svih uključenih, posebice oštećenih osoba. Teoriju prema kojoj je cilj kaznenog postupka isključivo razjasniti kazneno djelo i utvrditi kaznu za počinitelja, dok se oštećenu osobu povezuje tek s naknadom ([engl.] *damaged victim*), valja smatrati zastarjelom²⁰.
- 43 Položaj oštećene osobe u kaznenom postupku i opseg prava koja su joj dodijeljena na temelju nacionalnog prava ne mogu biti očigledno nerazmjerni u odnosu na

¹⁸ U skladu s člankom 107.a stavkom 1. Zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii (Zakon br. 7/2005 o stečajnom postupku i restrukturiranju), ako nadležni sud obavijesti stečajni sud o pravomoćnoj presudi kojom se nalaže oduzimanje imovine, stečajni sudac odmah po službenoj dužnosti meritorno odlučuje o otvaranju stečajnog postupka nad imovinom osobe kojoj je izrečena ta kazna.

¹⁹ U smislu članka 107.a stavka 2. točke d) Zakona br. 7/2005 o stečajnom postupku i restrukturiranju

²⁰ Člankom 1. Zakonika o kaznenom postupku uređuje se postupak istražnih tijela i sudova na način da se kaznena djela propisno [tj. pravilno] otkrivaju, a njihovi počinitelji pravedno kažnjavaju u skladu sa zakonom, uz poštovanje temeljnih prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba. Unatoč tomu, oštećena strana ostaje na rubu interesa u kaznenom postupku: vidjeti, na primjer, presudu ESLJP-a br. 655/16 od 11. prosinca 2018. u predmetu *Lakatošová i Lakatoš protiv Slovačke Republike*.

položaj i prava koji se nacionalnim pravom dodjeljuju državnom odvjetniku i optuženiku u skladu sa zahtjevima u pogledu pravičnog suđenja i jednakosti oružja.

- 44 Iako Sud u svojim presudama u predmetima C-205/09 i C-467/05 pojam žrtve nije proširio i na pravne osobe, ovaj sud smatra da se pravo na aktivno sudjelovanje oštećene strane i pravo na naknadu štete u kaznenom postupku²¹ također mogu priznati pravnim osobama i državi²² jer su nužna za učinkovitu zaštitu njihovih imovinskih prava²³ i ne predstavljaju prava koja se sama po sebi mogu dodijeliti isključivo fizičkoj osobi kao živom čuvstvenom biću.
- 45 Nedostatak sredstava u državnom proračunu ili u proračunu EU-a odražava se u opsegu i kvaliteti usluga koje pruža država (obrazovanje, zdravstvo, socijalne usluge, potpora znanosti i sportu, regionalni razvoj...).
- 46 Prethodno navedeno također je važno s obzirom na prekid zastare i prepreku u smislu litispencije u trenutku u kojem je podnesen zahtjev za naknadu štete u kaznenom postupku²⁴ te vezanost građanskog suda odlukom kojom je utvrđeno počinjenje kaznenog djela²⁵. Ako se prihvati trenutna praksa odlučivanja, država kao oštećena strana ne bi učinkovito ostvarivala pravo na naknadu štete, a zastara bi i dalje tekla tijekom kaznenog postupka. Pravo oštećene osobe koja se u dobroj vjeri oslanjala na dosadašnje prakse odlučivanja zastarjelo bi bez njezine krivnje.
- 47 Što se tiče trećeg prethodnog pitanja, ovaj sud smatra da je odlučujući kriterij faktični način funkcioniranja i vođenja društava. U slučaju osnivanja više društava s ograničenom odgovornošću koja u biti predstavljaju samo sustav društava kćeri kojima se centralizirano upravlja, ta se društva trebaju smatrati istim poduzetnikom u kontekstu dodjele državnih potpora u okviru sustava *de minimis* potpora. Suprotno tumačenje dovelo bi do ulančavanja državnih potpora i do zaobilazanja financijske granice utvrđene za državne potpore.
- 48 Što se tiče četvrtog prethodnog pitanja, ovaj sud smatra da šteta nužno obuhvaća [dakle ne treba isključivati] stvarno nastale i vjerodostojno dokumentirane

²¹ Uvodna izjava 20. i članak 16. Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (SL 2012., L 315, str. 57.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 58.); pravo oštećene osobe na pošteno suđenje u skladu s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima

²² Država kao oštećena osoba ima svojstvo pravne osobe u kaznenom postupku.

²³ Članak 17. Povelje Europske unije o temeljnim pravima; „Protection of the EU Charter for Private Legal Entities and Public Authorities. The Personal Scope of Fundamental Rights within Europe Compared”, op. cit.

²⁴ Članak 112. Zákona č. 40/1964, Občiansky zákonník (Zakon br. 40/1964, Građanski zakonik)

²⁵ Članak 193. Zákona č. 160/2015, Civilný sporový poriadok (Zakon br. 160/2015, Zakonik o parničnom postupku)

troškove te korištenje potpore, ako je u kaznenom postupku utvrđeno da je od početka postojala prijevarena namjera i ako se radilo o troškovima koji su za korisnika bili nužni, odnosno gubicima povezanim s kaznenim djelom. Stoga se ne može smatrati da su se ta sredstva koristila u skladu sa svrhom za koju su dodijeljena.

[*omissis*] [obavijest o žalbi]

Pezinok, 24. srpnja 2019.

[*omissis*]

[ime predsjednika suda]

RADNI DOKUMENT